

Đề bài

Phân tích giá trị thẩm mỹ của
đoạn thơ sau:

"Bom Mĩ giỏi, nhà bà tôi bay mất
đền Sòng bay, bay tuốt cả chùa chiền
thánh với Phật rủ nhau đi đâu hết
bà tôi đi bán trứng ở ga Lèn"

("Đồ Lèn" — Nguyễn Duy)

Bài làm

Chiến tranh với những đau thương mất mát đã đi vào thơ ca và trở thành chủ đề xuyên suốt một thời đại. Mỗi con người Việt Nam bước vào chiến tranh và đi ra với những mất mát riêng. Với Nguyễn Duy, đau thương nhất là sự tan hoang, đổ nát của những chùa chiền ở quê và ngôi nhà bà ngoại:

*“Bom Mĩ giội, nhà bà tôi bay mất
đền Sòng bay, bay tuốt cả chùa chiền
thánh với Phật rủ nhau đi đâu hết
bà tôi đi bán trứng ở ga Lèn”*

Đọc đoạn thơ trên, điều trước hết gây ấn tượng trong lòng người đọc là sự hàm nén của cảm xúc. Dường như Nguyễn Duy rất bình thản. Không khắc họa “kiệt cùng ngõ thẳm bờ hoang” như Hoàng Cầm trong Bên kia sông Đuống, Nguyễn Duy mô tả lại sự khốc liệt của chiến tranh chỉ bằng một từ “giội” và nhẹ nhàng liệt kê những hình ảnh liên tiếp: “nhà bà tôi bay mất”, “đền Sòng bay”, “bay tuốt cả chùa chiền”. Ở những đoạn trước, chúng ta được biết chùa chiền là nơi thờ nhỏ nhân vật trữ tình rất hay theo bà đến, tất nhiên không phải để thành tâm cầu Phật như bà mà để tha hồ được chơi những trò con trẻ. Đó là lí do nhà thơ không chọn hình ảnh khác để khắc họa sự mất mát mà đã chọn hình ảnh ngôi nhà bà ngoại và chùa chiền. “Bay” thực chất là tan, là đổ nát đấy chứ. “Bay tuốt” là cùng cực, đỉnh điểm của sự tan hoang. Nhưng “bay” cũng là gắn với cảm thức tiên Phật. Nơi bình yên nhất, thân thương nhất là ngôi nhà bà ngoại và các đền chùa không còn yên bình nữa. Cái khốc liệt của chiến tranh in dấu ấn cả vào trong đời sống của thân tiên, huống gì con người? Điểm kết của những kí ức là hình ảnh người bà. Ta bắt gặp sự đối sánh trong hình ảnh thơ: Bà và Thánh, Phật. “thánh với Phật rủ nhau đi đâu hết” nghĩa là thế lực thần linh cũng phải khiếp sợ trước sự công phá của quân thù. Thế nhưng, người bà của nhân vật trữ tình vẫn “đi bán trứng ở ga Lèn”, vẫn tảo tần để mưu sinh. Hình ảnh thơ đối chọi lại với cái ác liệt, dữ dội, với sự hủy diệt phía trên. Sự bình yên được níu giữ lại bằng hình ảnh kiên cường, bình thản của người bà. Trong tâm thức của người cháu, bà bé nhỏ, đời thường mà thật vĩ đại biết bao!

Nguyễn Duy viết những dòng thơ trên vẫn bằng thứ ngôn ngữ hết sức giản dị, hình ảnh thơ không khoa trương nhưng chính cách mô tả đó lại mang lại hiệu quả nghệ thuật cao. Chúng ta được chứng kiến sự thật về nỗi đau thương, mất mát nhưng cũng được chứng kiến sự thật về sức mạnh, sự phi thường của con người. Qua đây, cảm xúc yêu thương thành kính, sự tôn vinh của người cháu một lần nữa được lộ diện.